

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta (HE 70/2025 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 32/2025 vp
- hallintovaliokunta HaVL 19/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Joni Korpinen, oikeusministeriö
- asiantuntija Kaisla Pohjolainen, oikeusministeriö
- esittelijäneuvos Mikko Eteläpää, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- johtaja Marko Loisa, Tuomioistuinvirasto
- käräjätuomari Essi Kontinen-Di Nardo, Helsingin käräjäoikeus
- valtionsyyttäjä Leena Metsäpelto, Syyttäjälaitos
- poliisitarkastaja Olga Larinkari, Poliisihallitus
- ylitarkastaja Roosa Viljanen, keskusrikospoliisi
- rikostarkastaja Marko Forss, Helsingin poliisilaitos
- asianajaja Pekka Ylikoski, Suomen Asianajajat
- professori Dan Helenius
- apulaisprofessori Tatu Hyttinen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- puolustusministeriö
- Helsingin hovioikeus
- Rajavartiolaitos
- Tulli
- Electronic Frontier Finland - Effi ry

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain etsintää koskevaa lukua. Esityksessä ehdotetaan, että tuomioistuimien päättäisi laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Esityksen tavoitteena on saattaa laite-etsinnästä päättämistä koskeva sääntely EU-oikeuden mukaiseksi ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

Esityksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio, jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin edellyttää asianmukaisesti perusteltuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta sitä, että tällaisen mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi on asetettu kansallisessa lainsäädännössä tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen suorittama etukäteisvalvonta.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään syksyn 2025 aikana.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pakkokeinolain (806/2011) 8 luvun laite-etsinnästä päättämistä koskevaa sääntelyä sen saattamiseksi EU-oikeuden mukaiseksi ottaen huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

Esityksen taustalla on Euroopan unionin tuomioistuimen 4.10.2024 antama tuomio C-548/21 (CG v. Bezirkshauptmannschaft Landeck, jäljempänä LE-tuomio), jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuus saada pääsy matkapuhelimen sisältämiin tietoihin edellyttää asianmukaisesti perusteltuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta sitä, että tällaisen mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi on asetettu kansallisessa lainsäädännössä tuomioistuimen tai riippumattoman hallintoelimen suorittama etukäteisvalvonta.

Esityksessä pakkokeinolain 8 luvun 29 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuomioistuin päättää laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta tiettyjä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Voimassa olevassa pakkokeinolaissa ei edellytetä tai mahdollisteta tuomioistuimen ennakollista valvontaa laite-etsinnän toimittamiseksi, ja laite-etsinnän toimittamisen saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi jälkikäteisestikin on rajattu vain tiettyihin tilanteisiin (PKL 8:29 a).

Perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta ovat antaneet esityksestä lausunnot (PeVL 32/2025 vp ja HaVL 19/2025 vp). Perustuslakivaliokunnan mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan esityksessä omaksutun pääsäännön siitä, että tuomioistuin päättää laite-etsinnästä, on hyvin sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan pakkokeinojen käyttämisestä päättämistä koskevien kannanottojen kanssa (PeVL 32/2025 vp, s. 2). Myös lakivaliokunta katsoo, että esityksessä ehdotettu ratkaisu on nykytilaan verrattuna selkeä parannus oikeusturvaan koskien laite-etsinnästä päättämistä.

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

Oikeusministeriössä on parhaillaan käynnissä laajempi pakkokeinolain muutostarpeiden arviointi. Vaikka nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä on kyse pistemäisestä pakkokeinolain muutoksesta, lakivaliokunta toteaa ehdotetun lainmuutoksen olevan välttämätön ja kiireellinen kansallisen lainsäädännön selkeyttämiseksi ja saattamiseksi EU-oikeuden mukaiseksi. Hallituksen esityksestä ilmenevän ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa siihen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Laite-etsinnästä päättäminen

Tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta voidaan esityksen mukaan poiketa kiiretilanteiden lisäksi myös eräissä muissa ehdotetussa säännöksessä tarkemmin yksilöidyissä tilanteissa. Lakivaliokunta pitää poikkeuksia lähtökohtaisesti perusteltuina, mutta kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin.

Ehdotetun 8 luvun 29 §:n 3 momentin mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä, jos on perusteltu syy olettaa, ettei laite sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja eikä tietoja henkilön yksityiselämästä.

Tällaisia laitteita voivat lainkohdan perustelujen (s. 34) mukaan olla esimerkiksi yritysten erilaiset työntekoon tarkoitetut laitteet, kuten työmaakoneet, kameravalvontalaitteet, kulkuneuvojen tietotekniset laitteet, ohjainlaitteet ja -palvelimet, liikenteen reititykseen liittyvät koneet, teollisuuden koneet ja laitteet sekä datan muodossa olevat kirjanpidot. Poikkeusmahdollisuus ei perustelujen (s. 39) mukaan esimerkiksi koske matkapuhelimia ja tabletteja, jotka oletettavasti pääsääntöisesti voivat sisältää laaja-alaisestikin tietoja laitteen haltijasta tai muusta siihen oikeutetusta henkilöstä, vaan se koskee lähtökohtaisesti tiettyyn kohdennettuun toimintaan suunnattuja tai tarkoitettuja laitteita. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 32/2025 vp, s. 4) todennut, että sen käsityksen mukaan ehdotettu sääntely jää perusoikeuksia rajoittavaa sääntelyä koskevan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta jossakin määrin väljäksi, jonka vuoksi sääntelyä olisi syytä täsmentää.

Lakivaliokunta toteaa, että esityksen perusteluissa mainitut laitteet, joiden ei lähtökohtaisesti arvioida sisältävän 29 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja, ovat esimerkkejä, ja tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta poikkeaminen edellyttää laitteesta riippumatta aina tapauskohtaista harkintaa. Mikäli tapauskohtaisen arvioinnin perusteella on perusteltu syy olettaa laitteen sisältävän 3 momentissa tarkoitettuja tietoja, tulee asia saattaa 3 momentissa todetun mukaisesti tuomioistuimen päätettäväksi ennen laite-etsinnän toimittamista. Huomionarvoista tältä osin on myös säännöksen sisältämä velvollisuus keskeyttää laite-etsintä, mikäli sen toimittamisen yhteydessä laitteen havaitaan sisältävän oletuksesta huolimatta tällaisia tietoja. Lakivaliokunta katsoo, että ehdotetun poikkeusperusteen soveltamisalaa selvennetään säännöskohtaisissa perusteluissa varsin kattavasti (s. 33—34). Valiokunta kuitenkin ehdottaa yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuin tavoin, että 8 luvun 29 §:n 3 momenttia täsmennetään siten, että säädöstekstitasolla selvennetään poikkeusperusteen kohdentumista sellaisiin laitteisiin tai tiettyssä yhteydessä käytettäviin laitteisiin, jotka eivät lähtökohtaisesti sisällä poikkeusperusteessa tarkoitettuja tietoja.

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

Ehdotetun 8 luvun 29 §:n 3 momentti sisältää myös säännöksen, jonka mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös, jos laitteen haltija tai muu laitteeseen oikeutettu vapaaehtoisesti käsillä oleva tilanne huomioon ottaen suostuu siihen ja edellytykset laite-etsinnän toimittamiselle muutoin täyttyvät.

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa kiinnittänyt huomiota suostumukseen perustuvaan laite-etsintään (PeVL 32/2025 vp, s. 2—3). Perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan, että nyt arvioitavassa sääntelyssä suostumus kohdistuu poikkeamiseen tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta, ei laite-etsinnän muista edellytyksistä, joiden tulee pakkokeinolain 8 luvun 29 §:n 3 momentin mukaan tällaisessakin tilanteessa täyttyä. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin kiinnittänyt erityisesti huomiota esityksen mainintoihin alaikäisyyden merkityksestä suostumusta annettaessa. Lainkohdan perustelujen (HE, s. 34) mukaan suostumuksen antajan tulisi olla vähintään 18 vuotta täyttänyt. Sanottu raja ei kuitenkaan käy ilmi sääntelystä. Jollei raja ilmene muualtakaan asiaa koskevasta lainsäädännöstä, on siitä perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan syytä säätää nyt käsillä olevassa yhteydessä. Edelleen perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota myös perustelujen mainintaan siitä, että alaikäisen puolesta suostumuksen voisi antaa myös tämän lakimääräinen edustaja, kuten huoltaja tai muu edunvalvoja. Jos puhevallan käyttämisen halutaan järjestyvän muusta lainsäädännöstä poikkeavasti, on tästä perustuslakivaliokunnan mukaan säädettävä laissa. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan myös, että perusteluissa esitetty ehdoton kanta alaikäisen puhevallan käyttämisestä ei sen käsityksen mukaan ole sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön kanssa. Vastaaviin kysymyksiin alaikäisen puolesta annettavan suostumuksen osalta on kiinnitetty huomiota myös lakivaliokunnan kuulemisessa.

Nyt käsiteltävä hallituksen esitys ei sisällä pykälätasolla muutosehdotuksia puhevallan käyttämisestä vaan edellä selostetut epäselvyydet liittyvät säännösten perusteluihin. Edellä todetun valossa sekä saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että puhevallan käyttämisen on perusteltua järjestyä nykysääntelyn mukaisesti eikä siitä ole tarkoituksenmukaista säätää nykyisestä poikkeavasti. Näin ollen esityksen perustelujen sisältämät (HE, s. 34 ja 42) edellä todetut maininnat suostumuksen antajan 18 vuoden iän vaatimuksesta ja alaikäisen puolesta annettavasta suostumuksesta eivät ole asianmukaiset. Lakivaliokunta kiinnittää tähän tarkempaa huomiota myös jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Lainsäädännön kokonaistarkastelu

Lakivaliokunta katsoo, että nyt esityksessä ehdotettu lainsäädännön muutos on tärkeä ja kiireellinen, sillä laite-etsinnästä päättämistä koskeva sääntely on tällä hetkellä epäselvä suhteessa EU-oikeuteen.

Esityksessä ehdotetaan laite-etsintää koskevaan sääntelyyn vain sellaisia muutoksia, jotka on arvioitu välttämättömiksi Euroopan unionin tuomioistuimen antaman LE-tuomion perusteella. Lakivaliokunta pitää omaksuttua ratkaisua perusteltuna ottaen huomioon lainsäädännön muutostarpeiden kiireellisyys.

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 32/2025 vp, s. 4) todennut, että hallituksen esityksessäkin (s. 6) on kuitenkin tunnistettu yleisemmällä tasolla, että laite-etsinnän merkitys ja vaikutus pakkokeinona on muuttunut sen säätämisaikakohdasta ottaen huomioon teknologinen kehitys ja sen myötä myös toimintaympäristön muutos. Lähtökohtaisesti nykyään laitteet, erityisesti matkapuhelimet, sisältävät mahdollisesti laaja-alaisestikin tietoja henkilöön liittyen.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että sen mielestä valtioneuvoston tulisi perustuslaista johtuvista syistä käynnistää ilman aiheetonta viivytystä selvitystyö, jossa arvioidaan nyt ehdotettua laajemmin laite-etsintäsääntelyn uudistamista perus- ja ihmisoikeuksien sekä teknologisen kehityksen ja toimintaympäristön muutosten kannalta.

Lakivaliokunta pitää laajempaa laite-etsintää koskevan sääntelyn selvitystyötä perusteltuna. Tämä lisäksi valiokunta pitää tärkeänä parhaillaan käynnissä olevaa pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia koskevaa työtä, jossa on perustelua laaja-alaisesti arvioida pakkokeinolain muutostarpeita ottaen huomioon myös mahdolliset nyt käsiteltävän kiireellisen uudistuksen heijastusvaikutukset ja siitä saadut kokemukset.

Resurssit

Ehdotettu lainmuutos aiheuttaa erityisesti poliisille ja tuomioistuimille henkilöresurssi- ja tietojärjestelmäkustannuksia (ks. HE, s. 23). Esityksen perustelujen mukaan tällä hetkellä ei ole olemassa myöskään sellaista tietojärjestelmäratkaisua, joka soveltuisi sellaisenaan käytettäväksi poliisin ja tuomioistuimen välisessä yhteistyössä laite-etsintöjen kannalta.

Esityksen (HE, s. 38) mukaan talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi helmikuussa 2024, että uusien EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista. Linjaus tarkoittaa tehtävien hoitamista nykyisten määrärahojen puitteissa. Linjaus on toistettu huhtikuussa 2024 hallituksen kehysriihen yhteydessä. Esityksen mukaan ehdotetusta sääntelystä johtuvat uudet tehtävät hoidettaisiin tämän linjauksen mukaisesti nykyisten määrärahojen puitteissa.

Edellä selostetun valossa lakivaliokunta ilmaisee vakavan huolensa viranomaisten ja tuomioistuimien riittävistä resursseista ja ehdotetun muutoksen vaikutuksista muiden asioiden käsittelyn mahdolliseen hidastumiseen. Lakivaliokunta pitää hallintovaliokunnan (HaVL 19/2025 vp, s. 3) tavoin välttämättömänä, että lain täytäntöönpanon kustannuksia seurataan. Tilannetta tulee tarkastella myöhemmissä talousarvioissa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Laki pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta

8 luku. Etsintä

29 §. Laite-etsinnästä päättäminen. Pykälä sisältää säännökset laite-etsinnästä päättämisestä. Yleisperusteluissa todetuin tavoin pykälän 3 momentti sisältää muun muassa säännöksen, jonka mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä, jos on perusteltu syy olettaa, ettei laite sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja eikä tietoja henkilön yksityiselämästä.

Ehdotetun poikkeusperusteen soveltamisalaa selvennetään säännöskohtaisissa perusteluissa kattavasti (HE, s. 33—34). Valiokunta kuitenkin ehdottaa yleisperusteluissa selostetuista syistä, että 3 momenttia täsmennetään siten, että säädöstekstitalalla selvennetään poikkeusperusteen kohdentumista sellaisiin laitteisiin tai tietyssä yhteydessä käytettäviin laitteisiin, jotka eivät lähtökohtaisesti sisällä poikkeusperusteessa tarkoitettuja tietoja. Edellä todetun vuoksi lakivaliokunta ehdottaa, että 3 momentin alku muutetaan kuulumaan seuraavasti: Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä, jos laitteen sijainnin, käyttötarkoituksen tai -toimintojen tai muiden vastaavien seikkojen perusteella on perusteltu syy olettaa, ettei laite sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja eikä tietoja henkilön yksityiselämästä.

Ehdotetun 8 luvun 29 §:n 3 momentti sisältää myös säännöksen, jonka mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös, jos laitteen haltija tai muu laitteeseen oikeutettu vapaaehtoisesti käsillä oleva tilanne huomioon ottaen suostuu siihen ja edellytykset laite-etsinnän toimittamiselle muutoin täyttyvät.

Edellä yleisperusteluissa todetuin tavoin perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 32/2025 vp, s. 3) kiinnittänyt huomiota siihen, että lainkohdan perustelujen (HE, s. 34) mukaan suostumuksen antajan tulisi olla vähintään 18 vuotta täyttänyt. Sanottu rajaus ei kuitenkaan käy ilmi sääntelystä. Edelleen perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota myös perustelujen mainintaan siitä, että alaikäisen puolesta suostumuksen voisi antaa myös tämän lakimääräinen edustaja, kuten huoltaja tai muu edunvalvoja. Jos puhevallan käyttämisen halutaan järjestyvän muusta lainsäädännöstä poikkeavasti, on tästä perustuslakivaliokunnan mukaan säädettävä laissa. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan myös, että perusteluissa esitetty ehdoton kanta alaikäisen puhevallan käyttämisestä ei sen käsityksen mukaan ole sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön kanssa.

Lakivaliokunta toteaa, että hallituksen esitys ei sisällä pykälätasolla muutosehdotuksia puhevallan käyttämisestä vaan edellä selostetut seikat liittyvät säännösten perusteluihin. Edellä todetun valossa sekä saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että puhevallan käyttämisen on perusteltua järjestyä nykysääntelyn perusteella eikä itsenäisen tai rinnakkaisen puhevallan käyttämisestä ole tarkoituksenmukaista säätää nykyisestä poikkeavasti. Näin ollen esityksen perustelujen sisältämät (HE, s. 34 ja 42) edellä todetut maininnat suostumuksen antajan 18 vuoden iän vaatimuksesta ja alaikäisen puolesta annettavasta suostumuksesta eivät ole

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

asianmukaiset. Puhevallan käyttäminen järjestyy tätä koskevien yleissäännösten mukaisesti eli vajaavaltaisen puhevallan käyttämisessä noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 12 luvun yleissäännöksiä ja niitä pitkälti vastaavia oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun 1 luvun säännöksiä. Lisäksi valiokunta korostaa, että suostumusperusteessa on kyse poikkeuksesta pääsääntöön, jonka mukaan tuomioistuimien päättää laite-etsinnän toimittamisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Näin ollen syyistä tai toisesta epäselvissä tilanteissa laite-etsinnän toimittamista koskeva asia olisi syytä saattaa tuomioistuimen päätettäväksi.

Pykälän 4 momentti sisältää säännökset tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta poikkeamisesta kiiretilanteissa. Sen mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös, jos laite-etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Asia on kuitenkin saatettava tuomioistuimen päätettäväksi viimeistään 24 tunnin kuluttua laite-etsinnän aloittamisesta. Lakivaliokunta pitää kiiretilanteita koskevaa sääntelyä perusteltuna.

Esityksen perustelujen (HE, s. 35) mukaan kiiretilanteet on sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Välttämätön kiireellinen tilanne voi perustelujen mukaan olla esimerkiksi silloin, kun voidaan olettaa olevan olemassa korostunut riski siitä, että rikoksen selvittämisen kannalta olennaiset tiedot häviävät laitteelta lyhyen ajan kuluessa tai siitä, että epäilty tuhoaa laite-etsinnän kohteena olevan materiaalin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että myös muu kuin epäilty voi tuhota materiaalin. Tässä kohdin on kuitenkin perustelujen mukaan otettava myös huomioon mahdollisuus asettaa laite esimerkiksi lentokonetilaa. Mikäli laitteen asettaminen lentokonetilaa olisi riittävää, kyse ei perustelujen mukaan ole enää välttämättömästä kiiretilanteesta.

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että kaikissa tilanteissa lentokonetilaa asettaminen ei turvaa tietosisällön säilymistä ja laite-etsinnän toteutumista. Lakivaliokunta korostaakin, että välttämättömyysvaatimukseen liittyy aina tapauskohtaista harkintaa, jossa lentokonetilaa asettamisen riittävyys on vain yksi esimerkki huomioon otettavista tekijöistä. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi tapauskohtaiseen harkintaan perustuen arvioida onko esimerkiksi lentokonetilaa asettaminen riittävää todisteiden turvaamiseksi vaiko ei. Lentokonetilaa asettaminen on mainittu esityksen perusteluissa erityisesti sen selventämiseksi, että lentokonetilaa asettaminen ei vielä tarkoita laite-etsintää.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 70/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

pakkokeinolain 8 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan pakkokeinolain (806/2011) 8 luvun 21 §:n 3 momentti ja 29 a §, sellaisena kuin niistä on 29 a § laissa 452/2023, ja
muutetaan 29 § seuraavasti:

8 luku

Etsintä

29 §

Laite-etsinnästä päättäminen

Tuomioistuimien päättää laite-etsinnästä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Asian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin, mitä 3 luvun 1, 3, 8 ja 10 §:ssä säädetään vangitsemisasian käsittelystä. Vaatimus on otettava viipymättä tuomioistuimessa käsiteltäväksi ja asia on ratkaistava kiireellisesti. Jos kyseessä on 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu tieto, noudatetaan soveltuvin osin, mitä erityisestä kotietsinnästä säädetään 15 §:n 1 ja 2 momentissa ja 17 §:ssä.

Asia voidaan vaatimuksesta ratkaista kansliassa ilman istuntokäsittelyä, jos tuomioistuimien harkitsee sen soveliaaksi. Vaatimus voidaan käsitellä sen tehneen tai hänen määräämänsä asiaan perehtyneen virkamiehen läsnä ollessa, jos tuomioistuimien harkitsee sen tarpeelliseksi. Käsittely voidaan pitää käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa käsittelyyn osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Asia ratkaistaan kuulematta laitteen haltijaa tai muuta laitteeseen oikeutettua.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä, jos **laitteen sijainnin, käyttötarkoituksen tai -toimintojen tai muiden vastaavien seikkojen perusteella** on perusteltu syy olettaa, ettei laite sisällä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, muita arkaluonteisia tietoja eikä tietoja henkilön yksityiselämästä. Jos laite-etsinnässä havaitaan, että laite sisältää tällaisia tietoja, laite-etsintä tulee keskeyttää ja saattaa heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua, tuomioistuimen käsiteltäväksi 1 ja 2 momentissa säädetyn mukaisesti. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös 21 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa. Tällöin laite-etsintä tulee rajoittaa tietoihin, jotka ovat välttämättömiä laitteeseen oikeutetun henkilön selvittämiseksi, ja laitteesta saadut tiedot on tämän jälkeen välittömästi hävitettävä. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

etsinnästä myös, jos laitteen haltija tai muu laitteeseen oikeutettu vapaaehtoisesti käsillä oleva tilanne huomioon ottaen suostuu siihen ja edellytykset laite-etsinnän toimittamiselle muutoin täyttyvät.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi päättää laite-etsinnästä myös, jos laite-etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös saadaan kirjata etsinnän toimittamisen jälkeen. Asia on saatettava tuomioistuimen päätettäväksi 1 ja 2 momentissa säädetyn mukaisesti heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua laite-etsinnän aloittamisesta. Jos kyseessä on 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu tieto, noudatetaan soveltuvin osin, mitä erityisestä kotietsinnästä säädetään 15 §:n 1 ja 2 momentissa ja 17 §:ssä.

Jos pidättämiseen oikeutettu virkamies on päättänyt laite-etsinnästä 3 momentissa tarkoitettulla tavalla, tuomioistuimen on laitteen haltijan tai muun laitteeseen oikeutetun henkilön vaatimuksesta todettava, ovatko laite-etsinnän toimittamisen edellytykset olleet olemassa. Vaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa laite-etsinnän toimittamisesta tai siitä myöhemmästä ajankohdasta, jolloin vaatimuksen esittäjä on saanut tiedon laite-etsinnän toimittamisesta.

Tuomioistuimen 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. Tuomioistuimen 4 ja 5 momentissa tarkoitettua päätöksestä saa valittaa erikseen. Laite-etsintä saadaan toimittaa valituksesta huolimatta. Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöksen nojalla toimitetussa laite-etsinnässä kertynyt aineisto on viipymättä hävitettävä, jos tuomioistuin katsoo, että laite-etsinnän toimittamiselle ei ole ollut edellytyksiä. Hävittämistä voidaan kuitenkin lykätä, kunnes tuomioistuimen ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa tehdyn laite-etsinnän saattamiseen tuomioistuimen tutkittavaksi sovelletaan tämän lain voimaan tullessa olleita säännöksiä.

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2025 vp

Helsingissä 6.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
jäsen Pekka Aittakumpu ps
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Aleksi Jäntti kok
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Susanne Päivärinta kok
jäsen Mika Riipi kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto